

When a Chassidus Splits.....

Shiur# 346 | July 6th 2021

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יא עמוד א

א"ר חייא בר אבא א"ר סימאי, שלשה היו באותה עצה: בלעם, ואיוב, ויתרו, בלעם שיעץ - נהרג, איוב ששתק - נידון ביסורין, יתרו שברח - זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית, שנאמר: ומשפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים המה הקנים הבאים מחמת אבי בית רכב, וכתוב: ובני קיני חתן משה וגו'.

תוספות מסכת ברכות דף כא עמוד ב

עד שלא יגיע שליח צבור למודים - וטעמא לפי שצריך לשוח עם הצבור שלא יראה ככופר במי שהצבור משתחווין לו והוא הדין נמי אם יגיע למודים כששליח צבור יגיע למודים דשפיר דמי כיון שהוא משתחוה עם חבריו אבל אין גמרא פסיקא ליה כי האי גוונא אבל אין נראה דמשום מודים דרבנן נקט הכי שמצוה לענות שזה לא מצינו לו עיקר בגמ' ור"ת היה רגיל כשהיה מתפלל ביחיד כשהחזן מגיע למודים היה כורע עם הקהל בלא אמירה כלל ודוקא באמצע ברכה אבל בסוף ברכה לא דאמר לקמן (דף לד.) דאסור לשחות בסוף כל ברכה וברכה מיהו לכתחלה אין לעשות כן כדמשמע הכא וכתב רש"י בסוכה פרק לולב הגזול (דף לח:): דאדם המתפלל ושמע מפי החזן קדיש או קדושה אינו יכול להפסיק ולענות עם הצבור אלא ישתוק וימתין מעט דשומע כעונה וי"ל דלכתחלה אין לעשות כן דענייה חשיבא טפי הדור מצוה. ור"ת ור"י היו אומרים דאדרבה אי שומע כעונה הוי הפסקה אם שותק.

Riddles of the Week

#1

רש"י פרשת וישלח פרק לג פסוק ב

ואת לאה וילדיה אחרונים - אחרון אחרון חביב:

תלמוד ירושלמי מסכת תרומות פרק ח הלכה ד

תני סיעות בני אדם שהיו מהלכין בדרך פגעו להן גוים ואמרו תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו ואם לאו הרי אנו הורגים את כולכם אפי' כולן נהרגים לא ימסרו נפש אחת מישראל.

רמ"א יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קנז סעיף א

עובדי כוכבים שאמרו לישראל תנו לנו אחד מכם ונהרגנו לא יתנו להם אחד מהם.

#2

רש"י פרשת וישלח פרק לב פסוק כג

ואת אחד עשר ילדיו - ודינה היכן היתה נתנה בתיבה ונעל בפניה שלא יתן בה עשו עיניו ולכך נענש יעקב שמנעה מאחיט שמא תחזירנו למוטב ונפלה ביד שכם:

בראשית רבה פרשת ויצא פרשה ע סימן טז

ועיני לאה רכות, אמוראי דר' יוחנן תרגם קודמוי ועיני לאה הוו רכיכין, א"ל עינוהי דאימך הוו רכיכין ומהו רכות רכות מבכיה, שהיו אומרים כך היו התנאים הגדולה לגדול והקטנה לקטן והיתה בוכה ואומרת יהי רצון שלא אפול בגורלו של רשע, א"ר הונא קשה היא התפלה שבטלה את הגזירה ולא עוד אלא שקדמה לאחותה.

שולחן ערוך אבן העזר הלכות קידושין סימן נ סעיף ה

וכן אם קלקל המשודך מעשיו יכולה המשודכת לחזור בה ופטורה מהקנין ומהשבועה ומחויב השטר.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות נדרים סימן רכח סעיף מג

נשבע לתת בתו לפלוני לאשה לזמן פלוני, ובתוך הזמן קלקל המשודך מעשיו, פטור הלה משבועתו אם המירה אחות המשודך.

פתחי תשובה יורה דעה סימן רכח ס"ק לט

מעשיו עיין (בתשובת נו"ב תניינא חי"ד סימן ר"ד) שכתב דר"ל שהמיר דתו או שנעשה פרוץ בעריות או בשאר עבירות ונשמע עליו מעשים מכוערים הרבה אבל בשביל פעם אחת עדיין לא נופל עליו שם מקולקל ע"ש עוד.

Selected audio from our listeners

Answers to the Questions

Answers to the Question 1 *click here*

Answers to the Question 2 *click here*

Answers to the Question 3 *click here*

Answers to the Question 4 *click here*

Answers to the Question 5 *click here*

Answers to the Question 6 *click here*

Answers to the Question 7 *click here*

Answers to the Question 8 *click here*

Answers to the Question 9 *click here*

Answers to the Question 10 *click here*

Answers to the Question 11 *click here*

Answers to the Question 12 *click here*

Answers to the Question 13 *click here*

Answers to the Question 14 *click here*

Answers to the Question 15 *click here*

Answers to the Question 16 *click here*

Answers to the Question 17 *click here*

Answers to the Question 18 *click here*

Answers to the questions 19 *click here*

Answers to the questions 20 *click here*

Answers to the questions 21 *click here*

Answers to the questions 22 *click here*

Comments on the Shiur

Comments on the Shiur 1 *click here*

Comments on the Shiur 2 *click here*

Comments on the Shiur 3 *click here*

Comments on the Shiur 4 *click here*

Comments on the Shiur 5 *click here*

Comments on the Shiur 6 *click here*

Comments on the Shiur 7 *click here*

Shiur Suggestions

Comments on the Shiur 1 *click here*

Comments on the Shiur 2 *click here*

Selected emails from our listeners

Answers to the Questions

Hi Reb Dovid here are the answers to the two riddles this week

1. the Gemara in י"ג ד"ף הוריות brings 2 משניות that discuss the order that we follow of who to save, depending on who they are and their family and יחוס and there מעלה וכו בתורה, so therefore this is why yaakov wanted to save Leah before the shivchois.

Also see עקבתא דמשיחא מהגר"א וסרמן ח"י who says that parshas vayishlach is a remez to ח"י and the second part of the parsha is yaakov coming from padan arom, and the גר"א says that this is עקבתא דמשיחא and the children of the shivchois are the תלמידי רב and leah is the בית ישראל הכשרים, צאצאי ערב רב and Rochelm and Yosef are the חכמים. The gemara ibid says that we save a talmid chochom first before others, so this explains the seder that yaakov ovinu made.

2. the שפתי חכמים brought in the נחלת יעקב says that it could be that Leah couldn't have made esav chozer b'teshuva.

the problem is why is it poshut that Dina could make him chozer b'teshuva and not Leah?

So the answer is that by Leah even though we mamesh don't have a מושג of her kedusha and holiness, she couldn't be משפיע on esav that much because esav would say "you (leah) understand me because your father lavan acted in the same way", and he could be mashpiya on her, however by dina she grew up in the house of yaakov that was kodoish and tohor so esav cant influence her and she could influence him so in the end he could be chozer b'teshuva.

We also see a big lesson about the מעלה of a כלה that comes from a good home.

Thank you very much, once again a really enjoyable and insightful show, yaasher koach!!

shloimy berlin, gateshead england

תשובות על החידות של שבוע זו:

חידה א': ל"ד להתם דהכא לא הופרוש שום אדם מן החבורה, אלא שממילא הי' צריך שכל אחד יעמוד בסידור שורה אחר שורה, ולא עשה אלא שבירור סדר השורות כרצונו.

חידה ב': אין חיוב על האשה עצמה לבוא אל התקלה ולנשאות עם רשע דחייה ודאי קדמה, וכן הוא לגבי שידוך שנתקלל הצד האחר. אבל על האב שימענהי מזה יש טענה לכן נענש יעקב.

Aron Graus

ע'י באזנים לתורה שהק' כן, ותי' שלא היה לאה מחויבת לסכן את עצמה כדי להחזיר עשו למוטב, כמו יעקב שהיה עליו חיוב להחזיר אחיו למוטב, ואין חיוב על האשה ללמד אפי' את בנה תורה (קידושין דף כט), ועוד תי' שלא היה צדקת בת רשע והיתה מתיראה פן לא תוכל לעמוד נגד רשע בן צדיק, משא"כ בדינה שהיתה צדקת בת צדיק ובודאי היתה מחזירה את עשו למוטב, ואם לא, לכל הפחות לא היתה לומדת ממעשיו הרעים, עכת"ד.

במשכיל לדוד תי' דלא עשתה לאה שום פעולה לעכב נישואין לעשו, רק התפללה שלא יפלה לגורל עשו דודאי עדיף לינשא לצדיק, אבל יעקב שעשה פעולה כנגד נישואין לעשו נענש.

"וכי מי דינה marrying עשו that he denied יעקב on טענה asks If there was a מושב זקנים The שיש לו אח משומד וכי ישיא לו את בתו וכו? ושמה י"ל שקבל [עשו] עליו תשובה ע"מ שלא יזלזל בו, כמו שנאמר 'נסעה ונלכה ואלכה לנגדך' בשה ביהדות. לפי"ז י"ל דמעשה עם דינה היה לאחר שקיבל עשו תשובה הנ"ל, אבל לאה בכה קודם שקבל ע"ע תשובה.

חיים לייב

Time to take Dinah out of the box!

Yoni Miller

There is a well known commentary of Rashi (32:23) in which he teaches that prior to the show-down with Eisav Yaakov had placed Dinah in some sort of protective enclosure in order to shield her from exposure to Eisav. He continues to explain that Yaakov was punished for this as perhaps had he done the opposite, namely exposing Dinah to Eisav

she could have potentially impacted him for the good had they married. Many have discussed and debated the obvious question here. Can Yaakov really be faulted for simply trying to protect his beloved daughter? What else is a parent expected to do when he or she feels concern for danger for potential negative exposure for their children?

Rav Yaakov Kamenetzky ztz"l offers a few possible explanations in his *Emes Le'Yaakov*. First he points out, somewhat astonishingly, that one must acknowledge the general "pool" that Dinah could have chosen a spouse from at that time. All in all, Eisav would have made a pretty good catch seeing that he was the son of Yitzchak and Rivkah and grandson of Avraham and Sarah! Rav Yaakov also explains that Yaakov avinu should have really been comfortable with exposing Dinah to Eisav based on his own approach earlier in the Parsha. Many understand (Rav Yaakov quotes the Malbim to this regard) that while Yaakov did fear Esav, he also simultaneously hoped that Esav had transformed and was ready to become his partner in cultivating and building the perfect world together, a part of the ultimate vision of the Messianic Era. If so, Yaakov should really have done whatever he could have done to actualize this partnership and solidify his ties with Esav, namely allow him to build a home with Dinah.

One of the classic super-commentaries on Rashi, *The Nachalas Yaakov* reveals another level of this question. He contrasts the Dinah-decision, with the experience of her own mother Leah. Rashi (29:17) had taught that Leah had shed many tears over the prospect of having to marry Esav. Why wasn't she punished or at least critiqued? Couldn't she also have inspired and impacted Esav? *The Nachalas Yaakov* also offers a few answers. Firstly he posits that when Leah was young and of marriageable age, Esav was still in his immature ways and not yet ready to "settle down" and therefore Leah was not in the wrong by keeping her distance. However, now Esav had seemingly changed as indicated by his compassion towards Yaakov at their meeting. As such, it would now be appropriate for Dinah to marry him. A second answer he offers is that perhaps Leah did not have the spiritual strength and abilities that Dinah did and while Leah could not have changed him, Dinah could have. Lastly, he explains that in any case we are taught in the Midrash that Dinah married Iyov, who was perhaps an even

less desirable catch than Esav! So surely yaakov should have allowed her to marry Esav!

I would like to add 1 more original answer to the 5 that have been presented thus far. There is a concept mentioned by many Torah scholars throughout the generations called Zechus Eretz Yisrael- The merit of the land of Israel. The Ramban mentions this in his commentary to Yevamos 64a, that the merit of Eretz Yisrael can help a childless couple have children. Additionally, in this weeks parsha, the daas Zekeinim say that yaakov had fear of Esav because since he had never left Eretz Yisrael, he had the merit of the land on his side. Perhaps we can explain as follows. Yaakov's meeting with Esav occurs after entering back into the land of Israel. He had spent 22 years in the house of Lavan in Padan Aram, in exile from the holy land. There one must have their defenses up and be very diligent in ensuring that one does not get affected and harmed by the cultures and trends of exile. But once back within Eretz Yisrael Yaakov and all Jews for all generations, must have faith in the zechus of Eretz Yisrael to protect and strengthen us to be able to not only not be negatively affected by the Esavs among us, but to be able to positively affect them! In our ancestral homeland, the land upon which the eyes of Hashem gaze all year long (Devarim 11:12) and He gives protection and spiritual strength, we must have confidence and courage to be able to express and publicize our Jewish identity and pride and not fear the what-if's. Today Jews around the world are being forced to decide if they want to keep themselves and their families in a box in order to protect them from the current rise in antisemitism. Perhaps it is time, now more than ever, to consider returning to our dear holy land so that all of our families can live as proud Jews without any need for hiding.

Shabbat Shalom!

(Riddle #1 Answer) While generally one cannot put a nefesh in front of another nefesh, here was an exception. Since winning any war or battle is dependent on Hashem giving the person success, a person naturally wants to keep away from sins. What sin was Yaakov afraid might "return" against him? The sin of marrying two sisters. So he decided to send after himself the maidservants where there was virtually no issue with

Yaakov having them as a pilegesh, then he sent Leah whom he married when it was permissible, and only at the end he sent Rachel which would have been the biggest issue of marrying two sisters since he was already married to Leah. (Saw this quoted from "Kovetz 'Derushim', yud).

(Riddle #2 Answer) I heard two answers for this question. One was said in the name of Rav Bloch of Telshe Yeshiva. He said that certainly Yaakov made the right choice in not introducing Dinah to Esav. However, it isn't enough to do all the right actions. A person needs to do the action completely lishmah. On Yaakov's level, he was expected to have done the action completely for Hashem's sake and lishmah. However, in Yaakov's decision there was a tint of self. It had a slight tint of lo lishmah. For that he was punished.

Another answer which I heard was (apparently) the way they explained it in Slobodka. Without a doubt, Yaakov did the right thing by not making the shidduch. Certainly Yaakov was correct in hiding Dinah. But, while he was shutting the lid of the chest in which Dinah was hiding, Yaakov should have felt grief. He should have thought "If only I could've given my daughter to Esav in order to make him into a tzadik! Halevai, Esav should return to righteousness." He knew Esav and knew he wouldn't repent and that the shidduch would go terribly. But he should have felt the grief that he couldn't give his brother that opportunity. Yaakov was punished for that lack of grief and sadness.

Rav Avigdor Miller went further and explained that certainly the righteous Yaakov felt sad and cried over the fact that he couldn't give his brother this opportunity. However, Hashem counts tears. By the exact judgement of Shamayim, Yaakov didn't cry enough when he had to hide Dinah. Therefore he was punished.

Rabbi Avigdor Miller says that in Slabodka it was said, that the reason Yaakov is nenash is because he nailed the box closed too hard. He didn't feel badly that it's his own brother that's the rasha that his daughter needs to be hidden from. It should have hurt to have to hide Dina.

Dina Steinberg

The Yerushalmi says that a person can't be chosen by a group to be given over to be raped or killed. But if the enemy is targeting a specific victim, they can be given over. Yaakov wasn't choosing. It was clear that Esav's intention was to target him based on their personal quarrel and therefore he was giving himself up by confronting Esav.

Ben Jacobs

To answer riddle #1

According to the shitot that the avot were bnei noach, the minchat chinuch says in mitzva רצו that in bnei noach there is no din מאי חזית

Being so there was no problem for yaakov to put whatever person he wanted first

To answer the 2nd riddle what's the difference between dinah and Leah. The ספורנו עה"פ "והיה ה' לי לאלוקים"

Says that yaakov asked for midat hadin to judge him always. So really mitzad rahamim yaakov was right and that's why Leah did the right thing but after he asks for midat hadin the real thing was for him to give her to Esav.

Isaac Saban

Hi I am Marcos Eshkenazi from Panama city...

1) The answer of the second riddle is that there's a big difference between making tefila she pray to Hashem to not fall in the hand of Esav harasha but she didn't do a maase but Yaakov did a maase to hide Dina from him...!!

2) Dina was different because she got the power to change Esav...

Why? Rav Pinkus once said that Esav had the power to become one of the avot Yaakov "Ase tob" and Esav "sur mera" the challenge of Esav was very hard he has to GO OUT

AND FIGTH WITH HIS YETZER... he was a YATZAN(GO OUT) he didnt do his mission...so he wasnt one of the abot, dina as we know she was YATZANIT like rashi say, so she had the power to change him because he was perfect for him, so when yaakob hide dina from him he got punished.

1) R Shach says that Yaakov lined them up in order of their Yisurim. The more Yisurim they had the more Zchusim they have to fight Eisav.

2) Maybe Rashi is proposing that Eisav would do Teshuva (at least Hirhur Teshuva which would make him a Tzadik for Kiddushin) and only then she would marry him. Leah bas Lavan would not have had that effect in him.

Thank you for everything!

Hatzlacha,
Shloime Balsam

This weeks riddle about Dinah. The answer to this is as follows. At that time Esav was trying to do teshuva because he said let me come with you but Yaakov blew him off. Also because Dinah was a tzadekes bas tzadikk and it would be easier for her than Leah who is a tzadekes bas rasha furthermore she was able to get iyov to do teshuva.

Daniel Gurevich

Dear reb david shlita

shalom uvracha

I enjoy listing to your show

It was a pleasure hearing you speak at the Kinus.

קער א וועלט!

Below is a answer I found to your riddle.

This question came up at my daily Chumash shiur and this is what I saw.

Hatzlachah

Keep up your great work

Chaim Leib Hildeshaim

Thornhill Woods - Canada

ר' אברהם בן הרמב"ם ד"ה וישם את השפחות: אין זה כדי להבריא את האחרון בהם, אם יכמין עשו ויהרוג את הראשון, שהרי הכל בניו ונשיו, אלא כך גוזר הסדר, שיכסה הפחות במעלה, את הגדולה במעלה, ויתאחד היותר נכבד במעלה עד לבסוף, וזה מנהג נהוג עד עכשו על פי הרוב למלכים וכיוצא בהם

Hi,

Some answers to the riddles of the week:

1) The simple answer to the question is that the case that Yaakov was dealing with was fundamentally different from the one posed by the Yerushalmi. In Yaakov's case, it was a given that Eisav would encounter all of Yaakov's family, and he was preemptively prioritizing them in some fashion. In the case of the Yerushalmi, the group is being asked to designate a single, specific person to die to save the rest of the group.

Another answer is offered by the Divrei Yechezkel (Vayishlach), who asks the question and explains that in fact Yaakov had a specific, risk-mitigating reason to order them the way he did: There is a concept (cited later in the episode by Rabbi Wein), based on the pasuk "v'haelokim yavakesh es ha'nirdaf" (Koheles 3:5), that Hashem is attracted to and protects those who are oppressed. The shefachos and their children were scorned by their half-brothers due to their mothers' lower status vis a vis Yaakov, so Yaakov knew they had the protection of Hashem and placed them first (and placed the children of Leah before Rachel and Yosef for the same reason).

• פרשת וישלח.

וישם את השפחה ואת ילדיהן ראשונה ואת לאה וילדי אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים. טרטיי אחרון אחרון חניב. והוא עזר לפנייהם אונר אם יצא אורה רשע להלחם ילחם צי מחלה. וקשה דהלא הדין הוא דאין דוחין נפש ונפני נפש. כונואר (ייד קיי קניו) עכ"ס שאגרו לישראל חנו לנו אחד ונכס ונהרגנו לא יחנו להם אחד ונחם דאקור לונקור להם אי צידים דאין דוחין נפש ונפני נפש יע"ש. ואיב איך היי רשאי יעקב נהקדים להשפחות וילדיהן ונעטם אחרון חניב. ושנא יצא אורה רשע להרוג יעגע צנני השפחות מחלה שהוא כנגד הדין. אך הענין כך הוא. כי כתיב והאלקים יבקש את הנרדף. ואיחא צונדרש אפילו רודף לדיק והנרדף רשע הש"ת ונבקש עלצון הנרדף להלילו ונן הרודף אורה. והנה השפחות וצניהם. היו נכנעין ונרדפין ונחא אחיהם צני הגבירות. כי קראו להם שם השפחות צני השפחות. ולכן היו נכנעים ונחא וצבורי לצ. וידע יעקב שעשו לא יוכל לעשות להם רע כי הי יבקש את הנרדף. ועיב שם אורה ראשונה. ואח"כ לאה וילדי אחרונים. הגם שהיו צני גבירה חבל לא היו כונו רחל ויוסף שהיו אחוים ציותר אלל יעקב והיו גיב ונעט צבורי לצ ונכנעים לכן העניידן לפני רחל ויוסף. ואת רחל ואת יוסף אחרונים. וזה ספרטיי אחרון אחרון חניב היינו טקדן צקדך כונו וצחכונה נפלחה כדי שיכללו כולם :

2) Ten answers that I've found from multiple sources (some of which answer the question from only Leah but not the Shulchan Aruch and others that answer both):

a) Leah wasn't Esav's immediate relative (and, in the case of the Shulchan Aruch, neither are the prospective in-laws) and didn't have any obligation to take personal risks to help him repent; Yaakov is his brother and did have such an obligation.

b) When Leah had cried Esav was at his "peak rishus", marrying multiple wives and being "mosif rishus al rishaso". By the time he was meeting Yaakov in this week's parsha, he had repented to some degree (as per a later Rashi that says he kissed Yaakov "bechol libo", among other Midrashim that indicate that Esav had changed for the better).

c) Leah didn't do any affirmative, physical act to prevent Esav from marrying her. She cried and davened that it not take place, but was willing to accept her fate should that

be Hashem's will. Yaakov took physical steps to actively prevent Esav from encountering Dina--a step too far.

d) Yaakov had greater powers of ruach hakodesh than Leah or (kal va'chomer) the average person, and thus there was a higher expectation of him to realize that if Esav married Dina he would be yachazir le'mutav.

e) Perhaps Dina had greater powers of positive influence than Leah (or, again, the average person), an idea that's supported by the Midrash that she married Yov, and Yaakov prevented her from exercising this unique power on Esav.

f) From the lashon of Rashi (that he says "shema tachazirenu le'mutav and not "shema haysa mechazeres oso l'mutav") it could be implied that Yaakov's real motivation in hiding her was not that Esav would lead her astray; rather, his fear was precisely that she would make Esav clean up his act, an outcome that Yaakov didn't want due to his own dislike of Esav or a fear that the bracha "hevai gevir le'acheha" would come to fruition.

g) Leah was a tzadikes bas rasha, and feared that she would not be up to the task of straightening out Esav. Dina was a tzedekes bas tzadik, so Yaakov should have had no such fear for her.

h) In the cases of the Shulchan Aruch and in the case of Leah (who was to some degree "betrothed" to Esav her entire life by virtue of being the firstborn), the proposed husband took a turn for the worse following the engagement. In the case of Esav, he was already a known quantity at the time he was meeting Yaakov.

i) Yaakov was punished not because he put Dina in the box, which was the right move, but because when he did so he didn't feel any remorse about preventing even the slightest chance of Esav doing teshuva. Or, similarly, that he closed the box a little harder or a little tighter than he needed to.

j) Yaakov was punished not for putting Dina in a box, which was understandable, but for locking it and removing her ability to exit the box if she felt the time was right once

they actually encountered Esav. (And thus the mida k'neged mida onesh: she was "yatza" and left him for the b'nos ha'aretz.)

Best,

David Birnbaum

Dear Rabbi Lichtenstein,

This isn't a question as the case you cited, in halacha, is not when someone makes contingency plans like Yaakov but when someone is accosted and given an ultimatum. Besides this, the cases are different as Yaakov is the head of the entourage and he put himself in front of Esav before everyone else.

The above is also related to your second question about how Yaakov could think about giving Dina to Esav considering who he was and that even Leah was afraid of getting married to him.

Surely Yaakov had to explain to Dina why he had to hide her in a box. Dina probably said to her dad, "I know you wouldn't hand anyone over to Esav to appease him; however, I'm willing to get married to him in order to protect the family and I'm strong enough to keep my yiddishkeit and to maybe change him for the good." Yaakov said no and soon afterwards, as he was closing the box, he started to ruminate about what she said.

Rashi says that Dina was the daughter of Leah and that is how she became a go-getter. A go-getter like Leah is afraid of someone like Esav who would suppress her. However, Dina started in the womb of Rachel, (as she was switched with Yoseph) so she also had the quality of shalom. Just like Rachel was willing to do everything in order to save her sister, Dina was willing to do everything in order to save her family.

Thank you,

Ben Nachum Hirsch

I would like to try to answer the two riddles for פרשת וישלח.

1. First Riddle: What was Yakov's היתר to put the שפחות first and then לאה and then רחל last, if we have a אין דוחין נפש מפני נפש of דין?

I found an answer from Rav Yechezkel Halberstam in דברי יחזקאל - He explains that we learn from the פסוק in קהלת which says "והאלוקים יבקש את הנרדף" that Hashem shows mercy/sympathy towards those who suffer from the harassment/persecution of another. The מדרש explains that even if the נרדף is a רשע and the רודף is a צדיק, Hashem still shows mercy towards the נרדף. The שפחות and their sons were looked down upon by the sons of רחל and לאה for being the children of שפחות. Therefore, Yakov knew that Hashem would look after them and that Hashem would not allow Esav to hurt them. After that, Yakov placed לאה and her sons who were also "נרדף" in a certain sense, because Yakov favored רחל and יוסף the most. Therefore, Hashem would look after לאה and her sons as well. Yakov then placed רחל and יוסף last, because, as Yakov's favorites, they were not "נרדפים". This was not a case of אין דוחין נפש מפני נפש, because Yakov was confident that Hashem would not allow Esav to harm the first two groups. He was really worried about the wellbeing of רחל and יוסף, who were not נרדפים. Rav Halberstam closes by noting that this is why Rashi says "אחרון אחרון חביב" Yakov organized them in the order of who was least חביב, because Hashem would look out for them the most, to most חביב because Hashem would show them the least amount of sympathy.

2. Second Riddle: Why was Yakov punished for hiding Dina from Esav? Esav was a רשע, and one is not required to marry a רשע, and one is even allowed to break off an engagement if they realize the person is a רשע. Leah is even praised for not wanting to marry Esav.

I found an answer from the התורה על ברטנורא - He explains that the reason Yakov was punished was not because he kept Dina from Esav, but rather because he didn't want to see Esav succeed. Yakov didn't want Esav to have the chance to marry a צדקת because she may cause him to do Teshuva. Yakov worried that if Esav did Teshuva, he

would receive the benefits from the bracha of "הוה גביר לאחיר". Yakov was punished not for withholding Dina from Esav but rather for hoping that Esav would be unsuccessful. (Leah on the other hand was not rooting against Esav's success, she just didn't want to marry a רשע. For that she was praised.)

Additionally, I heard this past week (I don't remember what the source was) that there was originally supposed to be 4 Avos. Yakov and Esav were supposed to be a Yisachar Zevulun relationship where Yakov would be the leader in Torah, and Esav in Parnasa. Maybe Yakov did not want Esav to be successful because he did not think this kind of relationship could work. Either way, while according to Halacha Yakov was not required to give Dina to Esav, he was punished for actively rooting against his brothers success.

Jacob Sieger

Hello my name is Sruly modes, and I want to offer several answers to each of this week's riddles.

Answer to first riddle:

1). R' Avrom Ben Ha'Rambam explains that Yaakov wasn't trying to protect the "Achronim", rather the order was based on giving the greatest Kavod to the most choshev. Since the rule of "Achron Chaviv" says that when greeting someone the later positions are more choshev, those spots were given to the ones deemed most worthy.

2).The Targum Yonason implies that the order was part of a military strategy, as while Eisav is busy with the frontlines the ones in back will play offense and succeed in saving them all. If so Yaakov wasn't placing the lifes of the latter ones first, rather this was a necessary means of saving them all. According to this the point "Achron Chaviv" is making is that since the main strength in battle is Yaakovs koach, those more attached to him are stronger in battle and more able to win over Eisav, (As we find that eisav only falls to Yosef who was most connected to Yaakov).

3). The question can be answered with a greater question, how can Yaakov marry and have children from Rochel in the first place after he was married to her sister? The

Nefesh hachaim answers the since yaakov understood that building shvatim through Rochel was necessary for tikun oilum this was allowed kodem matan torah. Now if it was permitted to bissur marry Rochel and have shvatim for tikun oilum, certainly it was permitted to bissur save her and those shvatim whom are a necessity for the continuity of klal yisroel and tikun oilum.

4). Many explain that this wasn't a problem of docha nefesh, as there was a specific danger to the ones in back that wasn't applicable to the others. This can be explained in 3 ways. A) Targeting the family was really only a means to hit yaakov himself, therefore the ones closest to him were in greater danger. B) Yaakovs only fear of Eisav was maybe he was worthy of a onesh, therefore the ones closest were in greater danger. C) The divrei yechezkal explains that since hashen always hears the prayers of the downtrodden, the closer ones whom had a weaker strength in tefila were in greater danger.

Answer to second riddle:

Like most chumash torah there are three ways, the practical, the brisker\lomids, and the balaie mussar.

1). Practical: Although Yaakov was right when he placed her in the box, when Eisav kissed him and did Teshuva he should of given dina as he was "kasher beosa shah".

2). Brisk: R' Meir Solovaitzik explains that although halacha doesn't encourage marriage to a Rasha, kodem matan torah there's a concept of aveira leshma, which would be mechaiv Dina to sacrifice herself to improve Eisav. 3 points can be added to explain why Leah was different. A). The Sifsei chachamim brings that the Tayna was only on Dina who's strong point was Kiruv, as we find she evenly married and fixed up Eiv. B) Indeed Leah prayed not to land with the job of improving Eisav, but if asked she would agree (the proof is in the tears herself, for if not why was she crying? if he asks say no!). C) The Kotzkar explains Leahs tears were over the fact that she was being equated to Eisav.

3). Mussar: Yaakov was certainly justified in his actions, the Tayna was only on the way it was carried out, and on not giving a "Krechtz" that although he would love to help

unfortunately he can't. (Some even add that part of his intent was purposely that Esav shouldn't be helped).

Reb Dovid,

Sorry for the lengthy response, but as Thomas Jefferson said, I'm sorry I don't have time to write a short letter. In answer to your second question about the difference between Leah and Dina with respect to Esav, I have three answers -- one from the Maskil l'Dovid, one from the Sefer Chasidim, and one of my own.

First, the Maskil l'Dovid (32:23) brings three answers from the Nchalas Yaakov and rejects them all.

Leah wasn't wrong for crying because Esav was an even bigger rasha when he was younger than he was at the time of his reunion with Yaakov. Since, at the time of the reunion, Esav wasn't as big a rasha Yaakov was wrong to hide Dina. The Maskil l'Dovid finds it hard to support from the facts, that Esav was any less a rasha now than he was before (after all, Esav is on his way to kill Yaakov).

Leah wasn't as m'sugeles as Dina to be mashpiah on Esav to improve. She had a right to cry; Dina was more m'sugeles to improve Esav so Yaakov shouldn't have hidden her. The Maskil l'Dovid just dismisses this out of hand (perhaps unfairly – see below).

Yaakov might not have been punished if all he did was hide Dina; but then he went and married her off to Iyov who was not even mahool. Maskil l'Dovid rejects this because Tanach explicitly describes Iyov as Tam vYashar; how can you compare him to Esav, let alone say he was worse.

The Maskil l'Dovid concludes the question is not even a question. The claim "Shema Tachazeereno LaMutav" is a very strong claim. So strong that it overrides the principal of "Ain Ma-See-eeen es ha-Isha Elah Mee-Daatah". Had Esav asked to marry her, she would have had to say yes – maybe she would influence him to do teshuva. She cried at the thought that she might have to marry a rasha based on a case of "she-ma". Same thing by Dina. Yaakov wouldn't have been able to withhold Dina from Esav if Esav

claimed “She-ma Tachazeereno” so Yaakov hid her. (I haven’t seen this inside but l’ch’ora, we could say for the Nachalas Yaakov that Een Hachee Namee, Iyov was not initially such a Tzadik. Perhaps it was marrying Dina that made him into a Tam v’Yashar).

Second Answer

Me-am Loez (page 630 of the 5728 Hebrew edition) brings the Sefer Chasidim that since Dina was a tzadekes, daughter of tsaddikim, granddaughter of tzaddikim (three generations of tzaddikim), she was more protected than Leah who was the daughter of Lavan hRasha. (Me-Am Loez doesn’t use the word “m’sugeles” but maybe that was the kavana of the Nachalas Yaakov’s second answer).

Third Answer

This is my own s’vara, so it likely has a few flaws (for instance, it doesn’t work with the chronology of the Seder Olam that Leah and Rachel were born when Esav and Yaakov were 63 years old; it works with the Midrash Tanchuma’s chronology that implies that they were all born around the same time).

If Dina were to marry Esav it would be a second marriage for Esav (lav davka second, just not a first marriage). If Leah were to marry Esav (at least when they were young and of prime marriage age) it would have been be Esav’s first marriage.

The gemara at the beginning of Sota tells us that a second marriage is “l’fee ma-asav” shel adam, whereas a first marriage is determined by a bas kol 40 days before a child is formed. From Leah’s perspective she might have been stuck in a marriage with the rasha Esav just because a bas kol determined it before they were born, so she very understandably cried.

But Dina (and Yaakov) should have relied on the fact that Esav could not marry Dina unless his maasim made him worthy of her. Either his maasim now, or perhaps – “she-ma tachazeerrena la-Mootav” – marrying Dina would have improved his future maasim (as perhaps she did with Iyov).

Derech agav, it is interesting that the ba-al hamaymra in Sota, that a man marries l'fee maasav, is Raish Lakish, (and his shadchan R. Yochanan there says that making the right shiduch is as hard as kriyas yam soof) is there a better example of "she-ma tachazeerena laMootav" in all of shas?

As for your question based on Even HaEzer 50 and Yoreh Deah 228, the Bais Shmuel in Even HaEzer says mefurash that if he was already a rasha or the sibling had already converted prior to the shidduch, the shidduch stands since the defect was known at the time of the shidduch. The Taz says something similar in YD, the p'gam is not that he is a rasha; the p'gam is that the shidduch was made under false pretenses.

Barry Best (from New Rochelle)

לכבוד הר"ר דוד שליט"א,
על קושיא ראשונה דאין דוחזין נפש מפני נפש, וא"כ האיך היה מותר ליעקב להניח השפחות וילדיהן ראשונה ואח"כ לאה ולאחרונה רחל ויוסף ?
הנה מקודם שאביא דברי האחרונים רציתי להקדים, **שמצאתי פסיקתא רבתי פרשה י"ג דברים נפלאים וז"ל (פיסקא ד) ד"א מהו מני אפרים, אלא שמימיו של יעקב היה השבט הזה מתוקן להפרע מן עישו, אימתי אלא כשהיה יעקב בא מפדן ארם התחיל עישו מקדים אותו ואת בניו להרוג אותם, וכיון שראה יעקב התחיל מיצר "ויירא יעקב מאוד וייצר לו" באותו שעה נגלה הקב"ה עליו ואמר לו הא בנים של רחל עמך ואתה מתיירא חיידך הם עתידין להיפרע הימנו בכל שעה שעומד על בניך, כיון שראה יעקב עמד והיה משמר לרחל ולבנה, ומן הדבר שעשה אתה יודע שכך הוא, אמר לו הקב"ה שיעשה אותם מחנות שאם יבא עישו אל המחנה והיה המחנה הנשאר לפליטה, והוא עושה אותם ארבע מחנות ונותן רחל לפנים מכולם שנאמר וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה, אתה רואה שהשפחות היה תחלה ואח"כ בניהם ואח"כ את לאה וילדיה אחרונים ואח"כ ואת רחל ואת יוסף, אמר יעקב אם יהרגו כל בניו ויישתר בנה של רחל שאני ניצל על יד בנה של רחל והיה המחנה הנשאר ולמה כך אלא שנמנו בני רחל להיפרע מן**

זרע הרע הזה וכו' עכ"ל ע"ש עוד. (נ.ב. עיין מדרש רבה תחלת הפרשה אות ג) ופלא שלא הובא כ"ז לא בראשונים ואחרונים.

וכאן נתחיל בדברי האחרונים, הנה זהל"ק של **התפארת שלמה** כאן, ואחר נגש יוסף ורחל וישתחוו. לכאורה איך יתכן לדחות נפש מפני נפש למה הקדים השפחות לבני לאה ראשונה לפני עשו ובאחרונה יוסף ורחל. אמנם ידוע כל ענין יעקב ונשיו מורה לעתיד וסדר תיקון הבריאה מתחלה ועד סופה, ובאמת סדר התיקון כך הוא כי סוף הכל הוא תיקון יוסף ורחל כמ"ש והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ועלו מושיעים בהר ציון כנ"ל וע"כ נאמר בתוכחה ולא נחלו על שבר יוסף בחינת שבירת הכלים וכן ברחל כתיב כה אמר ה' כו' רחל מבכה על בניה כו' ושבו בנים לגבולם:

ובכתב סופר עמוד כתב לאמר דברים נפלאים וז"ל כ' רש"י אחרו' אחרון הביב. נ"ל ח"ו לא לפי חיבתו הקדים והאחיר בסכנ' נפשו', מה חזית וכי מפני אהבתו יקדים ויאחר בפקוח נפשות, אלא שירא יעקב שיש בו חטא שתי אחיות והיינו דאמר והכני אם על בנים בשביל האם והבנים, וי"ל מ"ש במדרש והכני אם על בנים ואת' כתבת בתורה לא תקח אם על בנים ואותו ואת בנו ל"ת ביום א' תורה שאתה עתיד להן מי יקיימ', ונ"ל כי טען יעקב שהם האבות קבלו על עצמן לקיי' התורה שעתיד הקב"ה ליתן לבנים אחריה' ואם יכה עשו אם על בנים ולא עתידה תורה שתנתן לבנים על דעתא דהכי לא קבלוהו עליהם אלא כשתנתן לבסוף לבניהם, וממ"נ אם יגרום החטא להכות אותו אם על בנים אין בידו חטא של ב' אחיות כלל וא"ש, ומה"ט הקדים שפחות תחלה כי אין בהם חטא ב' אחיות ולא אחורני' כי היא באיסו' ב' אחיות ורחל אחורנים כי היא שנשאה באיסור אחרי לאה וקטרוג יש בשעת סכנה ובמקום סכנה יותר ולכן הקדים ואיחר לפי החטא כנ"ל נכון עכל"ק. וכע"ז בספר **פרדס יוסף** בשם ספר קובץ דרושים ע"ש באורך:

ובפירש הנפלא עה"ת להגאון הרב שמשון

רפאל הירש צוק"ל כתב דבר נחמד מאוד (וכדרכו בכל מקום לדייק ההבנה העמוקה בלשון הקודש, והפשט היוצא ממנה באופן טבעי) זל"ק ותגשנה וגו' ותשתחוין ותגש וגו' וישתחוו ואחר נגש וגו' וישתחוו. הכלל הוא שבמקום שהנשוא מתייחס למספר נושאים בזכר ובנקבה מקבל הנשוא לשון זכר כמו בפסוק ז אולם כלל זה אינו חל כאן שהרי בפסוק ו בא הנשוא בלשון נקבה, והנה עיון מדוקדק בשני פסוקים אלה מגלה תכונות עדינות ומעניינות,

ביחוד מתגלה כאן ההכרה העצמית האמיצה והאצילית המאפיינת את האשה היהודית העומדת זקופה גם בשעת סכנה, בה בעת שהזכר - הנקרא "המין החזק" - מאבד את עשתונותיו, הנשים והילדים ודאי שמעו בעת האחרונה רבות על הזוד הרע, ואין ספק עד כמה הודגש להם שצריך לקבל את פניו בהכנעה ובענווה יתירה, ואכן השפחות הנה וילדיהן נגשו והשתחוו דבר זה מודגש היטב על ידי תיבת "הנה" שבלא זה מיותרת היא לגמרי נמצא שותשתחוינה כוללת בעיקר את הנשים אשר מחמת כל עברן הורגלו לכרוע אף לפני אנשים שאינם מטילי אימה כל כך, לאחר מכן נגשה לאה האשה האצילית זקופת הקומה המכירה את ערכה אם הבנים ועקרת הבית היא לא כרעה לפני עשו - ילדיה עשו זאת במקומה וישתחוו - ואז הגיע תורה של רחל אך יוסף באומץ לב הקדים את עצמו לפני אמו להגן עליה ורחל ביראתה שעשו עלול להיעלב מכך מיהרה להשתחוות כדי לפייסו וכדי שיוסף גם הוא ישתחווה וכך השתחוו שניהם וישתחוו, עתה מבינים אנו מדוע סידר יעקב את משפחתו בסדר, זה הוא שם את השפחות ראשונה - משום שיכל לסמוך עליהן שתתנהגנה בענווה - ואת רחל ואת יוסף אחרונים כיון ששיער שיתנהגו בפחות ענווה עכל"ק. (וע"ע בחזקוני ובבכור שור ובתוספות השלם ובהעמ"ד (וע"ע בתולדות הגר"א להרב מימון ז"ל עמוד רסד דבר נפלא בשם הגר"א על פסוק זו וכן הוא בפרדס יוסף מדיליה ואכ"מ)

ובספר **זבד טוב** עמוד עה במהדורה חדשה (להגאון החסיד הרב זאב פאפרש זצ"ל, מגאוני גאליציה, חברו של הבית יצחק ועוד, בהסכמת רבו הרה"ק משינאווא זצוק"ל והבית יצחק ומהרש"ם ועוד) כתב בזה"ל וישם את השפחות וגו". פירש"י אחרון אחרון חביב. כפי פשטות הפסוק משמע שאותן שהיו חביבים היה ירא להעמיד סמוך להשונא שהוא יותר סכנה על כן העמיד את השפחות ובניהם ראשונים והחביבים שמר ביותר על כן העמידם באחרונה רחוק מהשונא, והוא פלא זהלא משנה ערוכה להיפוך אהלות (פ"ז מ"ו) שאין דוחין נפש מפני נפש, ושמעתי שבתחלת הגזירה ליקח מבני ישראל אנשי חיל לצבא המלך שהיה אז הדת ליתן מכל עיר סכום ידוע, והיה ביד הקהל ליתן את מי שירצו, היה מחלוקת בין הגדולים אם מותר לברור ליתן רק אנשים פחותי ערך ולהציל המיוחסים, והוכיח גדול אחד מעובדא זו של יעקב שהכניס את בני השפחות בסכנה היותר

גדולה, וקשה על זה דהלא קיימא לן שאין דוחין נפש מפני נפש מכח הלכה רוחת הזו ביורה דעה סי' קנ"ז ס"א ברמ"א והובא בר"ש סוף פרק ח' דתרומות (מי"ב) בשם ירושלמי ה"ל שאם אמרו עכו"ס תנו לנו אחד ונהרגם יהרגו כולם ולא ימסרו נפש אחת מישראל (ועיין ברש"י סנהדרין דף עב ד"ה יצא ראשו) ולענין טומאת נשים היא משנה ערוכה בתרומות שם ובירה דעה שם, ולכאורה יוקשה על הלכה זו מעובדא דיעקב אבינו ע"ה שהכניס בספק הריגה וספק טומאה, ואין סברא לחלק בין ספק לודאי (וכמדומה לי ששאר גדולים לא הסכימו אז ואולי היה מכח הלכה זו) וגם בלא זה יוקשה טובא דאיך אפשר לברור בין שבטי השם איזו גדול דאטו באהבתו לבד תליא מילתא, בפרט שהרי מצינו שקנטר לראובן ושמעון בני לאה (מט ג-ז) ושיבת לזן בן השפחה (שם טז-יז) אמנם מה נמרצו אמרי יושר אשר דיבר בקדשו אדומו"ר שליט"א הנ"ל (הוא רבו הרה"ק משינאווא זצוק"ל, ועיין בספרו **דברי יחזקאל** באריכות) שאין הכוונה בהעמדת בני השפחות בסכנה הגדולה לפחיתות ערכם ח"ו, רק אדרבה שמיעוט חביבותם אצלו והעדר כבודם מעט היה גורס להם זכאות רוח מעט ואני ה' שוכן את זכא דכתיב קרוב ה' לנשברי לב (תהלים לד יט) ולפיכך היה לבו של יעקב אבינו ע"ה נכון ובטוח שיהיה ה' עמהם ואותן החביבים ביותר והסגבירות אולי יש בהם שמץ גאות שוב אמרו חז"ל סוטה דף ה אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור על כן היה ירא פן ה' סר ממנו על כן היה ירא להעמיד נגד השונא, ולפי זה אין מזה סתירה נגד ההלכה ודוק (וע"ש בספר דברי יחזקאל דכתב דבני לאה היו ג"כ מעט שבורי לב הגם דהיו מבני הגבירות, דיוסף ורחל היו אהובים יותר), אך דברי הזוהר הק' (ח"א דף קסח) שכתב וז"ל תא חזי שכינתא לא עדיאת מאוהל לאה ומאוהל רחל אמר יעקב ידענא דהא נטירו לאלין מן קוב"ה מה עבד וישם את השפחות וכו" אמר אם יקטול עשו לאלין יקטול אבל אלין לא מסתפינא בגין דשכינתא עמהון וכו' אתקין צלותי עלייהו מה כתיב ויאמר יעקב אלקי אבי אברהם וגו' ואטיבה עמך. מלשון לאלין יקטול משמע גם כן שהכניס אותם יותר בסכנה משום מיעוט קדושתן, אבל באמת אין כוונת הזוהר הקדוש כן דאס כן יוקשה טובא דאדרבה כיון דשכינתא עם לאה ורחל הו"ל להקדימם שייגינן גם על בני השפחות ואפילו אם לא היה גדול כל כך להגן גם על אחרים עדיין קשה למה הציג השפחות בראשונה, אם הם היו בסכנה ולא

ורחל אינם יראים נכון שיעמדו בראשונה, על כן יקרו מאוד דברי ידידי "הרב מוהר"ר מאיר כ"ץ ראפאפורט ראבד"ק לוקיווא" שאמר לי בשם הגאון הצדיק ר' איצ'י מאיר מק' ווארשא זצ"ל (הוא הגה"ק התדושי הרי"ם זצוק"ל) על פי מה שהיה מנהג הרה"ק מקאזניץ זצוק"ל כשבא לפניו חולה מסוכן היה מצוה להעמידו אצלו בשעת תפלה, וזה היה כוונת יעקב שכיון שהוא עבר לפניהם היה מצוה לבני השפחות שיעמדו ראשונים כדי שיהיו קרובים אליו ויוכל להגן עליהם ורחל ולאה שהיה שכינתא עמהם לא היו צריכין שמירה כל כך, על כן היו יכולין לעמוד מרחוק ממנו, וכעין זה משמע גם בזהרי חמה (הוא פירש על הזוה"ק להחסד לאברהם) ולפי זה אין סתירה להמשנה ולהלכה שכוונתו לאלין יוכל לקטול על כן יעמדו אצלו אבל לשון התרגום יונתן שכתב וז"ל אלו אתי עשו לחבלא ברביא למעבד זנו בנשיא יעביד באלין, משמע בפירוש שהכניס אותן בסכנה וסותר להמשנה וצריך עיון גדול ומצוה לעשות שלום במרומיו ע"כ דבריו הנפלאים:

ובספר **מקרא העדה** (להגאון רבי אליהו גרינצייג שליט"א) ראיתי שכתב דאין בכלל קושיא ובאמת דצריך לדון בזה יעו"ש מש"כ ז"ל בסימן קנו בא"ד. ואין שאלתו מובנת לי כלל דבמקום שכולם בסכנה הרי איכא דין קדימה, וכמו שהוא מפורש במתני' דהוריות יג ב דכהן קודם ללוי להחיותו ולוי קודם לישראל וכו', ולא שייך בזה דאין מוסרין נפש מישראל דהתם הם באים להציל את עצמם ע"י מסירת אחד מהם, אבל כאשר כולם באותה סכנה ויש אפשרות של הצלה של אחד מהם בודאי שמצילין, ויש בזה גם דין קדימה וכמבואר במתני' שם וכמו שפסק הב"י יו"ד סי' רנא, והאריך בזה הבאר שבע הוריות שם והביאו שכן הוא גם בתוס' נזיר מז ב יעו"ש"ה, וראה גם ש"ך יו"ד שם ס"ק יא אך יש להתפלא שלא מצאתי בפוסקים להדיא הלכות אלו ע"ש באורך. (ולכאורה כוונתו הוא דהדין דאין דוחין נפש מפני נפש לא נאמר רק דאין מוסרין למיתה אבל להציל - כשיש סכנה כבר - מותר להקדים, ולכאורה יש לדון דכאן היה יעקב מוסר הראשונות ועשה מעשה להמסיר למיתה, ועיין לקמן בדברי הרב נחום נבנצאל שליט"א, (או אפשר דכוונתו דכ"ז שאין סכנה עדיין אסור, אבל כשיש סכנה לפנינו מותר, אבל לכאורה אמאי בגוי שאמר למסור לו אחד ואם לאו יהרוג כולם אינו נחשב לסכנה לפנינו, הא ידעינן דיהרוג כולם אם לא ימסרו לו אחד,

ולא נראה לומר כיון שאמר קודם צד שימסור לו אחד לא חשבינן סכנה לפנינו, וגם הוא גלגל החוזר ודו"ק, וצריך לדון.)

ובגליון שיעורי הגאון רבי נחום נבנצאל שליט"א שנת תש"פ, ראיתי שהוא דן בזה ואביא לשונו: מבואר בקרא שיעקב חשש שמא עשיו יהרוג אותו ואת בניו ולכן שם את רחל ויוסף אחרונים וכדברי רש"י אחרון אחרון חביב, ויש לעיין בזה דהנה מי שהולך ברחוב ורואה חץ שנשלח לעברו ואם יזוז בכדי להינצל ממכת החץ יפגע החץ בחבירו שעומד מאחוריו, לכאורה נראה פשוט שאף על פי כן מותר לו לזוז וכן שמעתי מהגר"י זילברשטיין שליט"א אמנם עיי' בס' פיקוח נפש סי' מ"ח שהאריך לדון בזה ולא פשיטא ליה דכן הוא. אמנם כל זה כשבא להציל עצמו, אך אדם אחר נראה ברור שאסור לו להזיז את האחד אם על ידי זה יפגע החץ בעומד מאחוריו, ואם כנים הדברים יש לעיין היאך הותר ליעקב לשלוח את השפחות וילדיהן וכן את לאה וילדיה ראשונים ואחריהם את רחל ויוסף, ואפשר שיש לומר בזה דכל זה בחץ שכבר קיים אבל ברחל ולאה הרי עשיו עדיין לא היה לפנינו ובודאי לא נזרק עדיין החץ ובזה יש לומר דשרי, עוד יש לומר דאף שאסור לו להזיז אותם אך באמירה ודאי שמותר לומר לאחד שיזוז אף אם על ידי זה יפגע החץ ברעהו, וכאן לכאורה לא היה זה במעשה "והשימה" האמורה בכאן לכאורה לא היתה אלא אמירה לרחל ויוסף שילכו באחרונה וצ"ע, ושמעתי שמועה שבשנות הזעם נוצרה הזדמנות להציל כמה נפשות ע"י השגת אשרות עליה, ובקשו ממרן הגרי"ז שיחתום על מכתב להציל כמה רבנים, ואמר שחושש שעל ידי זה מונע הצלה מן השאר, ואמרו בפניו שהרי מצינו ביעקב אבינו שעשה כן ששם את רחל ויוסף אחרונים, וחשב זמן רב ולא ענה אך נשאר בדעתו שלא לחתום, והנה בספרי קורות ימי מרנא הגרי"ז לא נמצא זה המעשה ואדרבה מבואר שם שטרח רבות להשיג אישור עליה לרבנית הי"ד, אמנם הגאון הגדול רבי זאב ברלין שליט"א העיר והעיד לן שמעשה היה בכע"ז אך בשינוי פרטים, והוא שהרה"ח ר' אלימלך אשכנזי (הגאבד"ק מעלברוין זצ"ל, ועיין בספרו גנזי המלך עמוד קע"ב שמביא המעשה) ביקש מאביו (רבי חיים ברלין) להצטרף אליו ולבקש מהגרי"ז שיסייע בעדם בהצלת האדמו"ר מוהר"א מבעלז ע"י שיבקש אצל המזרחי ליתן לו סרטיפיקט, והשיבם הגרי"ז "כי אין דוחין נפש מפני נפש" וטענו לו

מיעקב אבינו וכו"ל, והסכים ופעל וסייע למען העניין והגר"ז ברלין שליט"א אמר שמה שבאשתו לא נסתפק (שכאמור טרח רבות להשגת אשרת עליה עבורה והמעשה באשתו הרי היה קודם לכן) הוא משום שפשוט שאשתו שאני שהיא כגופו וכדו'. ועיין עכ"ד:

ובספר **דברי דוד עמוד** (להגאון רבי חנוך דוד גרינגלאס זצ"ל אבד"ק לענטשנא מרבני פולין קודם מכה"ע) כתב וז"ל וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה ואת לאה וילדי' אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים. ברש"י אחרון אחרון חביב, ויש לדקדק דאיך יתכן לדחות נפש מפני נפש ולהקדים השפחות לבני לאה ראשונה לפני עשו באחרונה יוסף ורחל, ועל כרחך אנו צריכים לומר דבקדימה ואיחור דלא ברי הצלתו מותר לעשות ולא שייך בזה אין דוחין נפש מפני נפש, ולפ"ז יתיישב הא דאיתא ביבמות ע"ט ע"א שביקש רחמים שלא יקלטנו הארון וקאי על דהמע"ה שביקש רחמים על מפיושת בן יהונתן בן שאול וזו היתה החמלה עליו שכתוב בקרא ע"ש ג"כ יקשה הא אין דוחין נפש מפני נפש אלא ע"כ דבדבר שאינו ברור הצלתו לא אמרינן זה, ויש לדחות דבקשת רחמים שאני כמובן בכ"ז יש סמך מזה הפסוק דבסכנה מותר לעשות ספק הצלה להחביב לאחרו וכדומה אע"פ שמכניס האיניו חביב בסכנה יותר גדולה שהרי מצינו שיעקב אבינו עשה כן עכ"ל:

ובספר **קהלת יצחק** (עמוד ט"ו במהדורה ישנה) (רייטבורד תר"ס, לחכם אחד מווילנה שעשה קיבץ נפלא מגאוני ליטא דברים נפלאים והגיוניים על הפרשה, ועוד לו ספר בית יצחק) מביא בשם **הצדיק הזרשן הרה"ג רבי יעקב יאסעף זצ"ל מ"מ בוויילנה ואח"כ הרב הכולל דארה"ב** וז"ל אל ישנה אדם בנו בין הבנים שבשביל משקל של שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלל הדבר וירדו אבותינו למצרים, ולכאורה היה להם להתקנאות על הדבר הזה יותר מעל כתונת הפסים, דהלא הדבר הזה היה עומד להם בסכנת נפשות כדאמר בפסוק יב כי ירא אנכי אותו פן יבוא והכני אם על בנים והוא הפקירם והעמיד אותם בראשונה נגד החרב וליוסף הטמין באחרונה, ואם תאמר דעקב הטיל גורל ע"ז ונפל כן הגורל על יוסף להיות באחרונה לא נוכל לומר כן דאיתא במ"ר על זה (פ ע"ח) והובא ג"כ ברש"י ז"ל דאחרון אחרון חבוב ואם היה כן ע"פ הגורל האיך מוכח מזה דאחרון אחרון חביב, אלא ע"כ צ"ל דעקב עשה כן מדעתו וא"כ צריכין להבין מדוע לא נתקנאו אחיו על זה, ותירץ הרב הנ"ל כן דהדרך הוא כאשר אוהבין את האם אוהבים גם את

בניה, ולכן לא התקנאו פה שחשבו שבשביל שאהב יעקב את רחל יותר משאר נשיו ושם אותה לאחרונה לזאת העמיד גם את יוסף בנה באחרונה בשביל אהבתה כנ"ל, אך שם בפי וישב כשעשה לו כתונת פסים כבר נולד בנימין (דבפ" וישלח כתיב הולדת בנימין) וא"כ ראו דשלא בשביל אהבת אמו הוא אוהבו דא"כ היה לו לעשות כ"פ גם לבנימן דהוא ג"כ בנה, אלא ע"כ הוא מפאת אהבת עצמו שאוהב אותו יותר מהם לכן קנאו בו, אופן ב תירץ בקצור דפה לא קנאו בו אחיו דסברו משום שהוא יחיד לאמו לזאת שמרו ביותר ושמו באחרונה, אך כשעשה לו כ"פ אז כבר היה בנימין משם נכחו לדעת דאהבו בעצם יותר מהם לזאת קנאו בו אז, אופן ג אמר כן (התירוץ הזה הוא נדפס בספרו לבית יעקב) דזאת ידוע שלא היה יכול יעקב להלוך נגד עשו רק כאשר נולד יוסף כדאיתא במ"ר (סדר דצא ס ע"ג) וז"ל שם - מסורת הוא שאין עשו טפל אלא ביד בניה של רחל - וכפי רש"י ז"ל בפ" ויצא על הפסוק ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ואיתא בר"ה כ"ט ע"א במתניתין והיה כאשר ידם משה ידו וגבר ישראל וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדן את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים, וזה שהראה לנו יעקב אבינו ע"ה דלעולם צריכין הכנעה ושעבוד הלב למלחמה, ואם היה מעמיד ליוסף בראשונה לא היו יראים כלל מעשו ולא היו משעבדים את לבם לאביהם שבשמים, אחר דהיו יודעים אם ילחום עם יוסף לא יוכל לו כנ"ל, אך עתה שהם היו בראשונה הן אמנם דעם יוסף היו בטוחים כנ"ל אבל עם עצמם לא היו בטוחים שלא יפלו בידו חלילה, וגם יוסף פחד על אחיו לזאת תלו כולם עיניהם למרום וזה שהראה לנו אבינו הזקן דלעולם צריך שעבוד הלב כנ"ל, עכ"ד (וע"ע בספרו לבית יעקב באריכות), וע"ע בספר שנות חיים (להג"ר חיים ברודא ז"ל אחיו של הדאון רבי אריה ליב ברודא זצ"ל אבד"ק לבוב, עמוד ס"ו מש"כ בביאור הענין ע"פ דרכו):

על הקושיא השניה אמאי נענש יעקב על שטמן דינה שלא יראנה עישו, ולכאורה חזינן דלאה זכתה ביתר שבטים מפני שבכתה שלא יפול לעישו, ובעצם הדין דבוודאי א"צ ליתן בתו לאדם רשע מפני ספק שמא יחזרנה למוטב ?

בראשונה צריך להביא לשונו של **הגאון הצדיק רבי אלחנן ווסרמן זי"ע**

שכתב **למרחן החזו"א זצ"ל**, להשיב על תשובתו שכתב לשאול בענין התחברות לועד הלאומי (עיינן באריכות ההשתלשלות בספר אור אלחנן סורסקי ח"ב פרק יט) ז"ל החזו"א (בקובץ מאמרים ואגרות ח"א עמוד קנ בסוף תשובתו שם) ואמנם התחברות לרבנות צריכה שיקול הדעת אם היא מפסדת או מרווחת, שהרי נענש יעקב אע"ה על שמנע דינה מעשו, ודרשו (כתובות צ"ו ע"א) למס מרעהו וגו' ועוד הרבה כיו"ב, ורב גבור העומד בקשרי מלחמה מצוה עליו להלוך ולעמוד, ואין זה בכלל הילוך ועמידה בדרך חטאים אלא עושה דין בחטאים, ואמנם שיקול הדעת צריכה סיעתא דשמיא שלא יכשל ח"ו.... עכ"ד: וע"ז השיב לו רבי אלחנן זצ"ל (שם בעמוד קנא) בזה"ל ומה שהביא מאמרם שנענש יעקב על שלא רצה לתת את דינה לעשו שמא תחזירנו למוטב, ודאי לפום ריהטא אין לך דברי תימה יותר מזה, ואלא מעתה מי שיש לו בת להשיאה יהדר אחרי חתן רשע שמא תחזירנו למוטב, אבל כבר נשאלה שאלה זו מראשונים ובפירוש ברטנורא ר"פ וישלח כתב לפרש שיעקב היה ירא שמא תחזירנו למוטב ולא היה חפץ בזה עי"ש, וצריך להוסיף על דבריו לפי מ"ש הרמב"ם (פ"ד מהלכות תשובה) שישנם רשעים שהדין נותן למנוע מהן התשובה ובמדרגה כזאת היה עשו בעיני יעקב, ואפשר שלא היה כן. ע"כ דברי רבי אלחנן זצ"ל, (וע"ע בגוף ספר ברטנורא (הנקרא ג"כ עמר נקא) שכתב אופן אחר אמאי לא רצה יעקב אפילו שהיה וודאי שיחזור בתשובה, ופלאים דבריו ויש להאריך בביאורו ואכ"מ).
ופלא שמצאתי בספר מעשה איש ח"ד עמוד קנ"ח כתב: בפרשת וישלח בראשית ל"ב כ"ג כותב רש"י שיעקב נתן את דינה בתיבה ונעל בפניה שלא יתן בה עשיו עיניו ולכך נענש יעקב שמנעה מאחיו שמא תחזירנו למוטב ונפלה ביד שכם, ונשאל רבינו מהא דפסחים דף מ"ט שהפליגו חז"ל בגנות נישואי בת ת"ח לעם הארץ, ולא אמרו שאזרבה יש לעשות כן שמא תחזירנו למוטב, והשיב שגלוי וידוע היה לפני המקום שאם תימסר לעשיו תחזירנו למוטב, והיה לו ליעקב לידע ברוח הקודש שלו, ומפני כך נענש אבל לנו אין יכולים לענוש על זה. (מרבי נחמיה בקר שליט"א): ואפשר שזה היה אחר תשובתו של הגר"א וסרמן זצ"ל.....

ובמסילת ישרים פ"ד איתא בזה"ל אמרו במדרש (ב"ר עא ז) זה לשונם בא"ד ולפי שנתן את דינה בתבה כדי שלא יקחה אף על פי שכונתו היתה ודאי

לטובה, אך לפי שמנע חסד מאחיו, אמרו במדרש שם (עו ט) אמר לו הקדוש ברוך הוא, למס מרעהו חסד (איוב ו יד) לא בקשת להשיאה למהול הרי היא נשאת לערל לא בקשת להשיאה דרך התר הרי היא נשאת דרך אסור ע"כ ויש כמה פירושים ע"ז, ואביא לשון פירש על מסלת ישרים (מהדורת מכון ארחות יושר בנשיאות הגר"ק שליט"א) עמוד פג יג: "ולפי שנתן את דינה בתיבה כדי שלא יקחה עשו" ולכאורה הרי בודאי היה צריך יעקב אבינו למנוע אותה מלהנשא לעשו, שאם אמרו כל הנותן בתו לעם הארץ כאילו כופתה לפני הארי הארי (פסחים מט), על אחת כמה וכמה אותו רשע שכבר בהיותו בן ט"ו שנים עבר חמש עבירות חמורות, וגם כעת בא להרוג את אחיו, והיאך אפשר להבין שיעקב נענש על זה שלא נתנה לעשו, וביאר מרן הגרא"מ שך זצ"ל שבלי כל ספק היה אסור ליעקב לתת את דינה לעשו הרשע ולא זו בלבד אלא גם עשה כהוגן וכנדרש שסגר אותה בתיבה כדי שלא יתן בה עשו את עיניו, אלא מאי על אף שמצד המעשה בפועל לא היתה עליו שום תביעה, אך צדיקים הקב"ה מדקדק עמם כחוט השערה, ובפרט יעקב אבינו בחיר האבות פני אדם שבכסא הכבוד, וא"כ התביעה עליו היתה מדוע לא העלה במחשבתו איזושהי אפשרות רחוקה שאולי אם היה עשו נושא אותה לאשה היתה מחזירתו למוטב אפילו שיקול קלוש, הוה אמינא דחוקה, גם זה לא היה לו. פגם דק זה - כחוט השערה ממש - שלא עלה בדעתו צד כזה כלל גרם לו להענש אף שהתוצאה בודאי היתה נכונה, (וכן ראינו ברביד הזהב (להגאון רבי ברוך דוב דיסקין שליט"א ר"י ארחות התורה בשם הרב שך זצ"ל)

בעלי המוסר היו מתבטאים (עיין לשונו של הגר"ד מבושוביץ זצ"ל לקמן) שכאשר יעקב אבינו הכניסה לתיבה וסגר עליה מפני עשו הרשע היה צריך לסגור את התיבה בעדינות מתוך צער והרגשת כאב חבל שאני נאלץ לעשות כך ואיני יכול להשיאה לעשו אולי בכל זאת היתה מחזירה אותו למוטב המכה של סגירת התיבה לא היתה צריכה להיות בכל העוצמה הדפיקה לא היתה צריכה להיות חזקה כל כך עכ"ד: (ועיין בספר משכיל לדוד עמוד רמ להגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל, ובשיעורי הג"ר משולם דוד סולובייציק זצ"ל בביאור הדברים)

וראינו בספר כתבי הסבא ותלמידיו מקלם ח"ב כתבי הגאון הצדיק רבי דניאל מבושוביץ זצ"ל מכתב ח וז"ל בהא דיעקב שדרשו (בב"ר פ) למס

מרעהו חסד (איוב ו יד) על שהטמין את דינה שקשה האם היה צריך לתיתה לו, וכך בהא דנדרים (לב א) בשביל שהפריש בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה האם היה צריך לעשות אחרת, הלא היה בזה קדוש השם הנה, על הא דדינה שמעתי כמדומה ממו"ר דודי הרצ"ה זצוק"ל בשם אדמו"ז זצוק"ל שאמר שהתביעה בזה היתה לא על המעשה, שהרי ודאי שלא היה צריך לתיתה לו, אלא שהתביעה היתה על שהיה צריך להיות בהרגש ובמחשבה צער מזה שאינו יכול לתיתה לו שהיה צריך להיות בחפצו וברצונו תוקף הרצון של החסד עמו כשהיתה דינה נישאת לו (וכמובן לפרש זה אפשר עפ"י המהלך הידוע שודאי שהיה אצל יעקב אבינו ע"ה הרצון הזה אלא שמביביו נשערה מאד שלפי מדרגתו היה צריך להיות יותר) ועפ"י זצוק"ל אפשר לפרש ג"כ בהא דאברהם שאעפ"י שהיה צריך להשיב לו את הנפש משום קידוש השם מ"מ היה צריך להיות אצלו צער מאד יותר ממה שאינו יכול לעכבן והרי אז היו זוכים ומאושרים בטוב האמתי והתביעה בזה ג"כ רק על ההרגש להצטער ממניעת החסד גם כשמוכרחין משום ענין גדול להמנע. אך לענ"ד אינו ברור לי כל כך יסוד השאלה והרי אפ"ל בפשוטו שבאמת היה צריך לתיתה לו וכפי הידוע כבר ומפורסם לאמר שעשו חלילה לא היה רשע פשוט כמו שסוברים ורואים רעים וחטאים חלילה, רק לא היה לפי הראוי והגון להיות, וא"כ נוכל לומר שאפשר שדינה היתה פועלת עליו להחזירו למוב לגמרי, וא"כ התביעה לפי המדרגה היתה ממש תביעה במעשה, וניחא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה (עירובין לב ב) ומוסר נעלה יש בזה שתובעים מאדם שיתנדב ג"כ במה שבנפשו הוא כמו שיתן גם בתו להנשא למי שהוא שאינו הגון כ"כ בשביל שבמשך הימים תדריכהו ותשיבהו בתשובה, ובהא דאברהם אבינו ע"ה בנדרים הנ"ל אפ"ל דאם היה מעכב לעצמו האנשים לא היה בזה חלילה חסרון בקידוש השם כיון שהשיב הרכוש ובעיקר יש ח' חילול בשליחות יד בביזה ממון אבל כשמשיב הרכוש ומעכב האנשים לא לשם שירות רק לשם השלמתם ותיקונם הרי להפך אפ"ל שעוד בזה קידוש השם שדואג לטובת הכל כיון שרואים שאינו לוקח בעד עצמו, שהשיב כל הרכוש וא"כ גם בזה התביעה לפי מדרגתו בעיקר המעשה, עכ"ד:

ועכשיו אביא יותר על ענין הסתירה מרחל על דינה, (ובכללם גם תירוצים על עצם הקושיא דאסור ליתן בתו לאדם רשע) הנה בספר **נחלת יעקב** על רש"י (לבן תשובת משאת בנימין) וקשה **דמאי שנא מלאה שהיו מעשי עשו שנואין בעיניה והכתוב**

מזכירה לשבתתן ולא נענשה אע"פ שאפשר שהיתה מחזירתו למוטב ולמה נענש יעקב, ויש לומר דשאני לאה לפי שבאותו הזמן היה רשע גמור דלקח נשים על נשיו והוסיף רשעה על רשעתו, ומכל שכן קודם לכן היה רשע גמור שעבר על החמורות ואי אפשר להחזירו למוטב, לפיכך שפיר עשתה לאה, אבל עכשיו שנכמרו רחמיו על יעקב ונשקו בכל לבו איכא למימר שמא תחזירנו למוטב, ועוד יש לומר דשמא לאה לא היתה מסוגלת להחזיר אחרים למוטב אבל דינה שנשאת לאיוב והחזירתו למוטב וגיירתיה א"כ יותר ראוי היה שתחזיר את עשו למוטב ואפשר שזה כוונת הב"ר, ועוד יש לומר דבשלמא לאה נשאת ליעקב שהיה צדיק גמור אבל דינה שנשאת לאיוב שהיה ערל וטמא א"כ גרוע הוא מעשו ולפיכך בדין שתיענש זכר לדבר שיהוא נענש על דמי אחאב ואפשר שזה כוונת הב"ר סוף פרשה עו (ט) ופרשה פ, (ד) עכ"ד:

ובמשכיל לדוד (להגר"ד פרדו זצ"ל בעל חסדי דוד על תוספתא ומחותנו של החיד"א זצ"ל) כתב עליו בא"ד ומ"ש רש"י שבשביל זה נענש בדינה קשה דלקמן מפי רש"י על פסוק קום עלה בית אל דלפי שאיחר {נדרו} נענש בזה י"ל דב" עונשים הו"ל באותו מעשה א) צער הראשון על עינוי דינה וצער אחר כשהרגו בשביל זה שמעון ולוי כל העיר כדתיב ויאמר יעקב וכו" עכרתם אותי וכו" הרב נח"י הקשה על זה המדרש דמ"ש מלאה שהכתיב מזכירה לשבח שהיה מעשי עשו שניאים בעיניה ולא נענשה אף על פי שאפשר שהיתה מחזירתו למוטב, ותירץ ג תירוצים ושלשתן דחוקים, הראשון שאז עשו היה רשע טפי מעכשיו, ולא ידענא מנליה אדרבא עכשיו היה רודף להרוג ליעקב, ואפי למ"ד בתר הכי שנשקו בבל לבו, זה היה באותו רגע שנכמרו רחמיו. ועוד תירץ שלאה לא היתה כ"כ מסוגל כדינה להחזירו למוטב, ואולי בחלום או בנבואה נגלה לו כן, ועוד תירץ דהכא נענש לפי שהשיאה לאיוב וגרע מפי מעשיו שהיה ערל, וחלילה לומר כן איש שהכתיב העיד עליו תם יישר ואין מקום לי דגרע מעשיו הרשע, ומיהו נראה דקושייתו מעיקרא ליתא דאה"נ שגם לאה אולי היה מבקש עשיו לינשא עמה לא היתה נמנעת מלינשא לי מה"ט גופה דשמא תחזירנו למוטב, ותדע דאל"כ אמאי היה עיניה רכות והא בדידה קיימא אם לא תרצה לינשא לו, דאין משיאין האשה אלא מדעתה ואמאי בכיא לא תבכה ולא תינשא, א"ו על דא ודאי קא בכיא לפי שהיו אומרים הגדולה לגדולה וכו" ואם עשיו היה

מבקש איתה היתה צריכה להודות לו, שמא תתזירנו וכול" וכדאיתא הכא שלכך נענש יעקב ולכך היתה בוכה דטפי היה ניחא לה לעלות בגורלו של צדיק טפי מלינשא לעשיו, על הספק דשמא לא תוכל להחזירו למוטב וברור, ומיהו תימא דאטו כדי שיענש יעקב באה תקלה דעבירה ליד דינה, י"ל דאשה קרקע עולם וכדמשני הש"ס גבי אסתר והכי איתא בריש כתובות אההיא דכל הנשאת בד" תיבעל להגמון תחלה ולזרוש להו דאונס שרי ועי"ש בתוספות. עכ"ד:

ובספר **אמת ליעקב עמוד קפג להגר"י קמנצקי זצ"ל** כתב ז"ל פרש"י ודינה היכן היתה נתנה בתיבה ונעל בפניה שלא יתן בה עשו עיניו ולכך נענש יעקב שמנעה מאחיו שמא תחזירנו למוטב ונפלה ביד שכם עכ"ל, כל המפרשים תמהו מה הטענה על יעקב וכי היה לו להפקיר את בתו לרשע כזה כמו עשו, אבל כד נעיין כזה נראה שבאמת מי היה בדור הזה טוב יותר א בעסערע מענטש מעשו והרי מצינו להלך (ל"ו פי"ב) ברש"י בתמנע שרצתה להנשא לבית אברהם וכשלא זכתה להנשא ליעקב אז בחרה בשני לו - עשו, והרי עשו נתגדל בביתם של יצחק ורבקה וייחוס לאו מילתא זוטרתא הוא דהרי מצינו באברהם אבינו שהקפיד שיצחק ישא אשה רק מבית נחור או ישמעאל.

ועוד נראה לומר ע"פ מה שהבאתי בריש הפרשה את דברי המלבי"ם שיעקב הסכים לעשות שותפות נצחית בינו לבין עשו וכעין השותפות שהיתה בין יששכר וזבולון עיי"ש וא"כ בהכרח שהוא סבר שאין עשו רשע כל כך ולשיטתו היה לו לפחות לנסות לקרבו יותר על ידי שיראה את דינה וישאנה

ואפשר שיש להוסיף עוד ע"פ מה שאמרו חז"ל בבבא בתרא דף ט"ו ע"ב ויש אומרים איוב בימי יעקב היה ודינה בת יעקב נשא כו' וכולהו תנאי סבירא להו דאיוב מישראל הוה לבר מיש אומרים וכו', הרי שאף שמנעה יעקב מעשו מכל מקום בסופו של דבר לא רק שלא נישאה לאחד מזרע האבות אלא לאחד מאומות העולם, הרי שלא נזהר יעקב כל כך במי שישאנה ואעפ"כ ראה למנעה מעשו אחיו ועל זה נתבע ודו"ק. עכ"ד:

ובספר **אבני שהם** (להגאון רבי משה לייב שחור זצ"ל) עמוד פו מצאתי לאמור בזה"ל מקשים העולם וכי בשביל הספק שמא תחזיר דינה את עשיו למוטב היה לו ליעקב לסכן את נפשה וליתנה לו לאשה ובשביל שלא עשה כך הגיע לו עונש חמור כזה שתפול בתו ביד שכם, ויתכן לבאר קצת דהנה שני דרכים עומדים לו לאדם בחינוך בניו ובנותיו האחד - חינוך סגור להסתגר בתוך תחומו בשמירה קפדנית שלא יהי' להם שום שיח ושיג עם העולם שחוצה להם, והאחד - חינוך פתוח שיבואו במגע עם העולם החיצוני וידעו הבנים ויכירו כי עולם תוהו הוא ואין להם להמשך אחריו, והנה יעקב כשנתן את דינה בתיבה ונעל בפניה נקט בדרך הראשונה להסתגר ולא להפגש עם עשיו הרשע, ברם כשהגיע לשכם נהג בדרך השנייה ופתח את דלתו לפני דינה בתו לצאת ולראות בבנות הארץ כמו להלן בפרשה "ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב לראות בבנות הארץ (לד א)" וזו היפוך מדרכו אשר אחז בה כלפי עשיו אחיו, ולכך נענש יעקב וכתוצאה מהנהגתו בדרך השנייה נפלה ביד שכם עכ"ד:

ובספר **מאזנים לתורה להגאון רבי זלמן סרוצקין זצ"ל** עמוד רלח כתב וז"ל "ואת אחד עשר ילדיו", את דינה נתן בתיבה כדי שלא יתן בה עשו את עיניו, ונענש על זה במעשה שכם כי שמא היתה מחזרת את עשו למוטב, רש"י. אבל מה בין דינה ללאה, שבכתה שמא תפול לחלקה של עשו עד שנשרו ריסי עיניה, והכתוב משבחה ואומר שעניי לאה רכותא (ע"ש ברש"י) וי"ל שלא היתה לאה מחויבת לסכן א"ע כדי להחזיר למוטב את שארה, כמו יעקב להחזיר למוטב את אחיו, ואין חיוב על האשה ללמד אפילו את בנה תורה (קידושון כ"ט) ועוד יש לומר שלא היתה צדקת בת רשע והיתה מתיראה פן לא תוכל לעמוד נגד רשע בן צדיק משא"כ בדינה שהיתה צדקת בת צדיק ובודאי היתה מחזירה את עשיו למוטב ואם לא לכהפ"ח לא היתה לומדת ממעשיו הרעים עכ"ד

[וע"ע בעיון יעקב על העין יעקב במסכת בב, דף קכג ע"א שמתרץ דבלאה היה זיווג ראשון משא"כ בדינה דהיה זיווג שני, דאין מזווגין אלא לפי מעשיו וא"כ בוודאי עשה תשובה ע"ש. וע"ע בספר תורת בריסק עה"ת (מלך) בשם הגר"מ סולובייציק זצ"ל שמיישב עפ"ד הנפש חיים (שהיה חביב כ"כ למעכ"ת לתרץ ע"ד הקושיא בפרשת תולדות דהאיך היה רבקה נותן הבגדי החמודות ליעקב הא הוה לה שולח יד בפקדון...) דקודם מתן תורה הוא שונה ע"ש בדבריו, (וכע"ז ראיתי בספר תלמידי החזו"א בעילם שם עה"ת כאן).

ובספר **דרישות שבת** (לבעל סנהדרי קטנה, וז"ל האבנ"ז בהסכמתו לספרו "המחבר היה מפורסם ללמדן מופלג וחריף") דרוש ו בפרשתו, דרוש נפלא ומתוק, ומיישב הסתירה בין לאה לדינה, וגם המדרשים אם נענש משם זה החטא או משום שאיחר נדרו. ועג"כ בספה"ק דברי יואל לרבה"ק מסאטמאר זצוק"ל פרשת יתרו עמוד עו, ע"פ דרכו הקדוש]

שמואל ווערצבערגער

Shiur Suggestions

Good afternoon,

I have two topics I would love to hear about from Headlines.

1. What's up with Polygamy? Yes, it was eventually banned, but it was allowed for a good many years. The Torah provides the best way to live, so how could polygamy have ever fit with that? (For example, you'd have a married man looking out for another wife... That seems perverse to me...)

2. The Teacher Shortage. This topic is something I can contribute to, if you'd like more info. It's the topic of my doctoral research, and I have been working with principals on this issue. I can share my ideas, and if it interests you (and if you're okay with a lady speaking on the podcast), I would be happy to do so.

Naema Tenenbaum